

Podpora návratu nescholarizované vícejazyčné mládeže 15+ do vzdělávání

Již před příchodem uprchlíků z Ukrajiny bylo v ČR velké množství mládeže s migrační zkušeností mimo vzdělávací systém. Například v roce 2021 bylo z více než 26 tisíc mladých lidí (15-18 let) s cizí státní příslušností v SŠ pouze 10 tisíc z nich. V červnu 2022 stoupl počet mladých lidí z ciziny na více než 50 tisíc. Kvůli nedostatečné kapacitě v nejvytíženějších oblastech (např. Praha, Středočeský kraj, Pardubice, Jihomoravský kraj), nastavení jednotných přijímacích zkoušek, demotivaci způsobené nejistou budoucností, touhou po návratu i odlišností vzdělávacích systémů **hrozí, že ke střednímu vzdělávání bude přijat jen zlomek z nově příchozích**. Přestože někteří mohou mít online vzdělávání z Ukrajiny, odhadujeme, že nescholarizovaných by mohlo být až 35 tisíc mladých lidí s migrační zkušeností ve věku 15-18 let. Ohroženi nejsou pouze mladí lidé z Ukrajiny, ale i ostatní vícejazyční uchazeči, možná i Češi. A to je problém, který může mít obrovské negativní dopady - psychické, společenské, ekonomické. Hrozí také, že se původní empatický přístup k dětem přicházejícím z válečného konfliktu kvůli nepochopení kontextu ve společnosti obrátí nakonec proti nim.

Potřebujeme, aby mladí lidé z ciziny mohli začít v ČR studovat v rámci systému, nebo alespoň ve školním roce 2022/23 smysluplně trávili čas jazykovou přípravou a socializací s vrstevníky.

Obáváme se, že až deset tisíc nově příchozích bude potřeba podpořit k návratu do vzdělávání.

Co se chystá v systému pro scholarizované:

- jazyková příprava na SŠ (nárokově daná vyhláškou),
- podpora školní úspěšnosti (šablony z OP JAK, národní plán doučování),
- i nadále možnost úpravy obsahu vzdělávání dle Lex Ukrajina II.

Co se chystá pro nescholarizované:

- podpora jazyka zajištěná úřady práce (rekvalifikační kurzy "Český jazyk pro cizince"),
- diskutují se i nové dotační výzvy k jazykové výuce (a adaptaci) od září.

Jaké otázky si klademe?

- Kde mladí nescholarizovaní jsou a kolik jich je?
- Když budou podpořeni úřadem práce, chceme, aby šli dále studovat?
- Jak je budeme motivovat?
- Dostanou i kariérové poradenství? Kdo ho bude poskytovat?
- Bude pro ně dosažitelná psychosociální podpora?
- Pokud budou studovat ukrajinskou školu online, jak je budeme socializovat a učit česky? Kdo to bude mít na starosti?

- Pokud nebudou studovat (ani pracovat), co budeme dělat? (a budeme to vědět?)
-

Řešením současné situace je vytvořit v jednotlivých krajích síť tříd pro jazykovou přípravu (tzv. nulté ročníky), ve kterých by probíhala intenzivní výuka češtiny, kariérové poradenství a adaptační aktivity. V mezičase by se SŠ postupně připravily na přijímání vícejazyčných uchazečů a MŠMT upravilo rámec vzdělávání a podpory v SŠ, včetně přijímacího řízení a ukončování vzdělávání.

Jaké vedou kroky ke vzniku tříd pro jazykovou přípravu¹?

1. **V krajích vytipovat střední školy s kapacitou a motivací** tyto žáky přijmout ke studiu hned (a zajistit tam podporu). Termín: červenec-srpen.
2. **Zajistit financování tříd pro jazykovou přípravu** (tzv. nulté ročníky). Financování by nemělo vylučovat z podpory také ostatní vícejazyčné žáky, kteří se na SŠ kvůli neznalosti jazyka nedostali. Tito by měli být cílovou skupinou výzvy, nikoliv účastníci navíc. Termín: červenec-srpen.
3. **Vytvořit v rámci krajů síť tříd pro jazykovou přípravu** (tzv. nulté ročníky) - domluva se SŠ, jazykovými školami, příp. ZŠ - personální a prostorové zajištění, metodická podpora lektorů. Termín: červenec-září.
4. **Zjistit data**, kde nescholarizovaní jsou a kolik jich je (na úrovni krajů) - to vyžaduje aktivní přístup krajů, ale i meziresortní spolupráci (v rámci krajů i mezi MŠMT, MV, MPSV). Termín: začátek září.
5. **Realizovat v krajích "příjímací řízení" do tříd pro jazykovou přípravu** - rozšířit informace o jazykové přípravě, meziresortně spolupracovat na evidenci uchazečů a jejich přijímání do výuky, ve spolupráci s úřady práce zajistit zdravotní pojištění. Termín: září/říjen.
6. **Realizovat třídy pro jazykovou přípravu v každém kraji** pro adekvátní počet nescholarizovaných mladých 15-18 let (nejen pro občany Ukrajiny, ale pro všechny vícejazyčné žáky). Termín: říjen-červen.
7. **Zajistit pro účastníky jazykové přípravy kariérové poradenství** - volba oboru vzdělávání, podání přihlášek na SŠ. Termín: listopad - červen.

¹ Více o konceptu jazykové přípravy také ve Strategické cíle pro jazykovou přípravu a rovné příležitosti pro roky 2021–2022 na <https://meta-ops.eu/publikace/strategicke-cile-2021-2022/>

Co dalšího je potřeba udělat pro podporu scholarizace?

1. **Podpořit přípravu SŠ na další školní rok** (včasná a jasná komunikace možností, zvyšování kompetencí pedagogů, nastavení jazykové přípravy a podpory, financování). Termín: září - červen (NPI, META);
2. **Podpořit tvorbu materiálů do výuky** (oborová a pokročilejší čeština). Termín: září - červen (NPI, META);
3. **Zvýšit kapacitu středních škol u exponovaných a žádaných oborů** Termín: září - červen (kraje, školy);
4. **Upravit podmínky konání přijímacího řízení a jednotných přijímacích zkoušek pro přijímání do prvních ročníků ve školním roce 2023/2024**, aby všichni žáci s nedostatečnou znalostí češtiny měli šanci studovat maturitní obory (nejen pro uchazeče z Ukrajiny). Termín: září - březen (MŠMT, CERMAT)².
5. **Připravit koncept dlouhodobé podpory školní úspěšnosti** (rozvoj ČDJ dlouhodobě, oborová čeština, podpora při výuce). Termín: listopad- červen (MŠMT)
6. **Upravit ukončování SŠ** (úprava maturitních/závěrečných zkoušek). Termín: září - březen (MŠMT, CERMAT)³.

Klíčové aktéři:

kraje, MŠMT, MV, MPSV, školy, NNO, NPI, CERMAT

² Více o úpravách podmínek přijímacího řízení ve Strategické cíle pro jazykovou přípravu a rovné příležitosti pro roky 2021–2022 na <https://meta-ops.eu/publikace/strategicke-cile-2021-2022/>

³ Více také ve Strategické cíle pro jazykovou přípravu a rovné příležitosti pro roky 2021–2022 na <https://meta-ops.eu/publikace/strategicke-cile-2021-2022/>